

УДК 632.913.1

Клечковський Ю. Е., д-р с.-г. наук, ст. наук. співроб.,

Большакова В. М., канд. с.-г. наук

Дослідна станція карантину винограду і плодкових культур ІЗР НААН

e-mail: oskvpk@te.net.ua

КАРАНТИННІ ВИДИ ШКІДНИКІВ ДЕРЕВИНИ РОДИНИ НЕСПРАВЖНІ КОРОЇДИ (BOSTRYCHIDAE)

Основна маса шкідників деревини родини несправжніх короїдів (Bostrychidae) представлена родами *Sinoxylon* Sp. та *Dinoderus* Sp., які включають майже 100 видів карантинного і некарантинного значення. Пакувальні та сепараційні матеріали, паперові і картонні, зокрема, є місцем їх накопичення, тобто являють собою резервацію, де жуки здатні розповсюджуватися пасивним шляхом із одних регіонів в інші у межах держав і навіть на відстані континентів. Багато видів родини несправжніх короїдів – шкідники деревини або виробів з неї, окремі види шкодять продуктам запасів.

Карантинні шкідники *Sinoxylon conigerum* Gers. і *Dinoderus bifoveolatus* Woll. відсутні в Україні, проте у разі проникнення представляють загрозу для виробів з деревини в опалюваних приміщеннях, а можливо і рослинності в природних умовах. Для вчасного виявлення карантинних шкідників, їх ідентифікації та запобігання подальшого розповсюдження на території України необхідно проведення огляду деревини, виробів з неї та пакувальної тари з вантажами, які надходять з Південної Європи, Азії, Африки і Центральної Америки [1, 2, 5].

Рис. 1. Каптурник зубчастий (*Sinoxylon conigerum* Gers.)

Жук поширений у Східній Африці, о. Мадагаскар, Індії, Китаї, Малайзії, Пакистані, Сінгапурі, Таїланді, Філіппінах, Японії, Цейлоні, Шрі-Ланки, Гавайських і Маскаренських островах, Венесуелі, острові Ява. В Україну завозиться з деревиною, у дерев'яних ящиках з горіхами кеш'ю з Індії. Пошкоджує виробну та технічну деревину: бамбук, каучук, маніок, манго, акацію та інші тропічні рослини.

Рис. 2. Несправжній короїд багатоїдний (*Dinoderus bifoveolatus* Woll)

Несправжній короїд багатоїдний з тропічної групи, проте має високу екологічну пластичність, яка дозволяє виживати в будь яких умовах. Він пошкоджує усі види бамбуку та інші породи дерев. Особливо уражує мертву деревину, зерно і продукти його переробки, сухофрукти, каву в зернах, какао-боби, прянощі, горіхи, лікарську сировину (трави). Він складає реальну загрозу південним районам України, якщо не у природних умовах, то в домах та опалювальних складських приміщеннях [3, 5].

З метою запобігання проникнення в Україну карантинних видів шкідників родини несправжніх короїдів проводили ретельний огляд деревини, виробів з неї та підкарантинної продукції рослинного походження, що потрапляє з євразійських і тропічних країн. В першу чергу доглядали склади і сховища, які призначені для зберігання та накопичення деревини та виробів з неї і розташовані в морських та річкових торговельних портах, а також склади зберігання і цехи їх переробки, які знаходяться в середині країни. В другу чергу обстежували елеватори, млини, комбінати, бази хлібопродуктів, насінневі склади, комбикормові заводи та інші господарства, до яких поступає імпортна рослинна продукція або відходи від її переробки [4, 5].

Надійний захист деревини, виробів з неї, а також продукції рослинного походження від карантинних шкідників можливий лише при дотриманні цілого комплексу прийомів, які поєднані у систему заходів. Вона передбачає три основних групи: карантинні, профілактичні та винищувальні.

Список літератури

1. Кудина Ж.Д., Острик І.М., Башинська О.В. Атлас-визначник найбільш небезпечних шкідників запасів. Київ, 2006. 107 с.
2. Методичні вказівки з обстежень лісових насаджень та огляду лісоматеріалів на виявлення карантинних організмів / Ж.Д. Кудіна, О.В. Башинська, З.В. Ягольник, Г.Д. Пазинюк та ін. Київ, 2005. 36 с.

3. Мовчан О.М., Устінов І.Д., Прунцев С.Є. Правила фітосанітарного контролю деревини та виробів з неї. Київ, 2002. С. 16-18.
4. Подобівський С.С. Твердокрилі надродина Bostrychidea: автореферат канд. дисс. Київ, 1993. 25 с.
5. Устінов І.Д., Мовчан О.М., Кудіна Ж.Д. Карантин рослин (Карантинні шкідники). Ч. I. Київ, 1995. С. 181-190.

УДК 632.768

Клечковський Ю. Е., д-р с.-г. наук, ст. наук. співроб.,

Шматковська К. А., канд. с.-г. наук

Дослідна станція карантину винограду і плодкових культур ІЗР НААН

e-mail: oskvpk@te.net.ua

ШИПОНОСКА СОНЯШНИКОВА (*MORDELLISTENA PARVULA* GYLL.) – НОВИЙ ШКІДНИК СОНЯШНИКУ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Соняшник для України є важливою технічною культурою, що підтверджується тенденцією збільшення посівних площ, яка зберігається в Україні вже тривалий час. Так, за даними Держстату, площі під цією культурою за останнє десятиліття зросли на понад 30%. Цього року під соняшник було відведено рекордні 6,5 млн га, у порівнянні із 4,417 млн га у 2010 році. Перенасичення польових сівозмін цією культурою може призвести до порушення строків її повернення на попереднє місце вирощування, що згодом призведе до порушення сівозмін, поширення збудників хвороб та шкідників, росту засміченості полів, погіршення екологічної ситуації внаслідок розширення обсягу застосування пестицидів та зниженню урожайності на 10–80%.

Захист урожаю соняшнику напряду залежить перш за все від фітосанітарного моніторингу. Попередні наукові спостереження свідчать про посилення шкідливості внутрішньостеблових комах-фітофагів і шкідників генеративних органів, які раніше не мали значного господарського впливу, зокрема про виявлення пошкоджень соняшником шипоноскою (*Mordellistena parvula* Gyll.).

Соняшникові шипоноскою вперше описана як вид у 1930 році. Починаючи з 2004 року відмічено масові повідомлення про пошкодження соняшнику південних і східних регіонів України невідомим шкідником, а виявлені у 2006 році личинки та виведенні з них комахи, дозволили ідентифікувати їх як імаго *Mordellistena parvula* Gyll. (В.К. Односум, 2006; В.П. Федоренко, С.В. Горновська, 2021).

Шкідливість шипоноски проявляється у пошкодженні личинками судин провідної тканини та серцевини стебла соняшника. Перевищення чисельності личинок більше 15 особин на одне стебло, призводить до різкого зменшення продуктивності рослини. Пошкоджені рослини дають менший урожай, недостатньо виповнене дрібне або пухке насіння, а пошкоджені стебла, в яких личинки знищили серцевину, не здатні протистояти поривам вітру. Всі ходи у